

MEDIA XABARLARIDAGI STATISTIK MA'LUMOTLARNI TO'G'RI TUSHUNISH — MEDIA SAVODXONLIKNING MUHIM QISMI

Abdupattaye Xasanboy Abdurahmonovich

Qo'qon Davlat Universiteti

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)

O'lmasova Durdonaxon Nurmat qizi

Qo'qon Davlat Universiteti 2-kurs talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada media makonida keng qo'llanilayotgan statistik ma'lumotlarni tahlil qilishning ahamiyati va ularni to'g'ri talqin etish zaruriyati yoritilgan. Maqola media savodxonlik va matematik fikrlash o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ochib beradi hamda statistik savodxonlikning jamiyatdagi axborot madaniyatini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: media savodxonlik, statistik ma'lumot, tanqidiy fikrlash, axborot, raqamli savodxonlik, tahlil.

Abstract

This article highlights the importance of analyzing statistical data widely used in the media space and emphasizes the need for their correct interpretation. The article reveals the intrinsic connection between media literacy and mathematical thinking, and examines the role of statistical literacy in shaping information culture within society.

Keywords: media literacy, statistical data, critical thinking, information, digital literacy, analysis.

Аннотация

В данной статье освещается значение анализа статистических данных, широко используемых в медиапространстве, и подчеркивается необходимость их правильной интерпретации. Статья раскрывает взаимосвязь между медиаграмотностью и математическим мышлением, а также анализирует роль статистической грамотности в формировании информационной культуры общества.

Ключевые слова: медиаграмотность, статистические данные, критическое мышление, информация, цифровая грамотность, анализ.

Kirish

Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan hozirgi davrda inson har kuni turli media manbalardan o'nlab, hatto yuzlab xabarlarni qabul qiladi. Ushbu xabarlarda ko'p hollarda raqamlar, foizlar, diagrammalar va statistik tahlillar keltiriladi. Ular o'quvchi yoki tomoshabinning ishonchini oshiruvchi omil sifatida xizmat qiladi. Biroq, statistik ma'lumotlar har doim ham to'g'ri talqin etilmaydi. Ayrim hollarda ularni noto'g'ri ishlatish yoki chalg'ituvchi tarzda taqdim etish natijasida omma fikrida noto'g'ri tushunchalar shakllanadi. Shu sababli media savodxonlik — ya'ni, axborotni tanqidiy tahlil qila olish va ishonchli manbani ajrata bilish ko'nikmasi — zamonaviy inson uchun eng zarur kompetensiyalardan biridir. Ayniqsa, media xabarlaridagi raqamli va statistik ma'lumotlarni to'g'ri anglashda matematik fikrlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism:

Media makonida taqdim etilayotgan statistik ma'lumotlar ko'pincha keng jamoatchilik fikriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun bu ma'lumotlarni to'g'ri talqin qilish, ularning kelib chiqishi, hisoblash usuli va qo'llanilgan matematik metodlarni anglash muhim ahamiyatga ega. Statistikalari ko'p hollarda

vizual grafiklar, diagrammalar yoki foizlar ko‘rinishida beriladi va ular to‘g‘ri qo‘llanilganda axborotni aniq yetkazadi, biroq noto‘g‘ri taqdim etilganda odamlarni chalg‘itishi yoki manipulyatsiya qilishi mumkin. Masalan, grafikning boshlang‘ich o‘qi sun‘iy ravishda qisqartirilsa, ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi farq aslidan kattaroq yoki kichikroq bo‘lib ko‘rinadi. Shuningdek, tanlab olingan ma‘lumotlar asosida xulosa chiqarish yoki umumlashtirish ham noto‘g‘ri tasavvurlar paydo qilishi mumkin.

Media savodxonlik ana shunday holatlarda raqamlarning ortidagi haqiqiy mazmuni ko‘ra olishni, statistik ma‘lumotlarni tekshirishni va ularni boshqa manbalar bilan solishtirishni talab qiladi. Matematik fikrlash bu jarayonda asosiy vosita bo‘lib, u taqdim etilgan raqamlarning mantiqiy asosini aniqlashga, ulardagi noaniqlik yoki manipulyativ elementlarni payqashga yordam beradi. Masalan, tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, faqat eng faol 15% foydalanuvchi internetdagi soxta yangiliklarning 30–40% ini tarqatadi. Yoki global so‘rovnomalarda respondentlarning 86% i biror vaqtda noto‘g‘ri axborotga duch kelganini bildirgan. Bu kabi misollar statistik savodxonlikning voqelikni to‘g‘ri anglashdagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Statistik ma‘lumotlarni baholashda o‘rtacha qiymat, median, ehtimollik, tanlanma hajmi, dispersiya kabi tushunchalar asosiy o‘rin tutadi. Bularni bilish insonni media xabarlaridagi raqamlarni ko‘r-ko‘rona qabul qilishdan himoya qiladi va har qanday axborotni tanqidiy ko‘z bilan ko‘rib chiqishga yordam beradi. Shunday qilib, matematika va media savodxonlikning uyg‘unlashuvi jamiyatda axborot madaniyatini shakllantirish, manipulyatsiyalarga qarshi immunitet yaratish va ongli qarorlar qabul qilish jarayonini mustahkamlaydi.

Xulosa

Media makonida statistik ma‘lumotlarning keng qo‘llanilishi ularni to‘g‘ri talqin qilish va ishonchli xulosalar chiqarishni taqozo etadi. Statistik ko‘rsatkichlar

ko‘pincha soddallashtirilgan, noto‘liq yoki manipulyatsion shaklda berilishi sababli, ularni anglash jarayonida matematik fikrlash va tanqidiy yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Media savodxonlikning asosiy tarkibiy qismi bo‘lgan statistik savodxonlik insonlarga axborot oqimida yo‘nalish topishga, real holatni raqamlar ortida ko‘ra bilishga va mustaqil fikr yuritishga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, media va matematikaning uyg‘unlashuvi nafaqat shaxsiy axborot madaniyatini oshiradi, balki jamiyatda sog‘lom, asosli va faktlarga tayangan qarorlar qabul qilinishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xoliqov, A., & Jo‘rayev, M. Statistika asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2021.
2. Karimov, B. Media savodxonlik: nazariya va amaliyot. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020.
3. Yusupova, G. “Raqamli savodxonlik va uning jamiyatdagi o‘rni”. – O‘zbekiston axborot jamiyati jurnali, №3, 2022, 17–25-betlar.
4. O‘zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. Raqamli savodxonlik bo‘yicha metodik qo‘llanma. – Toshkent, 2021.
5. Saidov, U. “Ommaviy axborot vositalarida statistik ma’lumotlardan foydalanish muammolari”. – Ilm va jamiyat, №1, 2023, 44–50-betlar.